

טופוגרפיות של תודעה וגוף

Figure a Sea - כוריאוגרפיה: דברה היי | מוסיקה: לורי אנדרסון

Protagonist - כוריאוגרפיה: יפטה ואן דינטר

ביצוע: קולברג

במסגרת פסטיבל ישראל

ד"ר עידית סוסליק, העין העכשווית, פורסם בתאריך 28 אפריל 2019

להקת בלט קולברג הוקמה ב-1967 על-ידי הרקדנית והכוריאוגרפית השבדית בירגיט קולברג, אחת מתלמידותיו הידועות של קורט יוס - דמות מפתח במחול ההבעה הגרמני, ומי שיצר את הבלט הפוליטי *השולחן הירוק* (1932) כמחאה על הלך הרוח החברתי-פוליטי של התקופה. את מקומה של קולברג בניהול האמנותי של הלהקה תפס בנה, מאטס אק, ויצר במסגרתה עיבודים ליצירות מחול ותיאטרון שהפכו לחלק מקאנון המופת של המחול במאה העשרים, ביניהם *בית ברנזדה אלבה* (1978), *גיזל* (1982), *אגם הברבורים* (1987) ו*תומן* (1992). סגנונו של אק, שבמידה רבה המשיך את מורשתה של אמו, עיצב את צביונה של הלהקה למשך כשני עשורים והתבסס על שילוב ייחודי בין שפת הבלט לתיאטרליות מודגשת של המבע הגופני תוך התמקדות ברבדים דרמטיים ופסיכולוגיים של הנרטיב ויחסי הדמויות. לאחר פרישתו נוהלה הלהקה על-ידי מספר כוריאוגרפים, ביניהם יוהן אינגר, וכיום היא מובלת על-ידי גבריאל סמיטס.

צורני, אנושי, הוליסטי. *Figure a Sea* - דבורה היי. צילום: Urban Jörén

בשנים האחרונות עוברת הלהקה תהליכי שינוי שביטויים ניכר, בין היתר, בהחלטה שהתקבלה לאחרונה להסיר משמה את הסמן הסגנוני "בלט" ולהותירה עם שם המייסדת בלבד - קולברג - ובכך לשמר עוגן למורשת העבר, אך גם להצביע על זהותה המתחדשת כלהקת מחול עכשווית.

בפסטיבל ישראל השנה מציגה קולברג מופעים מתוך הרפרטואר העדכני שלה, שכולל עבודות של שלושה כוריאוגרפים שנבחרו לעבוד עימה. לדברי סמיטס, "ההצעות האמנותיות שלהם מקוריות, נוטלות סיכון, יוצאות דופן ואישיות. העבודות שלהם הן אימרסיביות, נגישות ומעוררות מחשבה" (מתוך עמוד הפייסבוק של קולברג).

Figure a Sea נוצרה ב-2015 כשיתוף פעולה בין שתי דמויות משפיעות באמנויות הבמה במאה העשרים: הכוריאוגרפית דבורה היי והאמנית הרב-תחומית לורי אנדרסון, שהלחינה את המוסיקה למופע. זוהי יצירה שמהווה, יותר מכל, הזמנה להתבונן בטופוגרפיה גופנית שמעוצבת בהשראת הים: כ-20 רקדנים לבושים בגווני שחור, כחול, תכלת ואפרפר, יוצרים מבנים כוריאוגרפיים שמחוללים דינמיקה בין התקרבות והתפזרות, פריצה ונסיגה, אישי וקבוצתי. למרות שהיצירה נעדרת סיפור/נרטיב, היא אינה נטולת תדר רגשי ואף מבנה לא מעט רגעים של דימויים קונקרטיים, ואלו מצליחים ללכוד משהו עמוק בהווייה החומרית של הים והאורגניזמים בסביבתו, ואף לזקק איכות אנושית מאד של הגוף הרוקד.

במובנים רבים, היצירה היא הדגמה עכשווית חיה של כמה מנקודות המפנה המכריעות במחול של המאה העשרים, שקשורות לביוגרפיה המקצועית של דבורה היי. הראשונה עולה מתוך העבודה בחלל והמבע הגופני: בחירתה של היי לפזר התרחשויות תנועתיות על פני כל חלקי הבמה ולא לעבוד על מבנים כוריאוגרפיים סימטריים, מהדהדת לעיקרון יסוד של מרס קאנינגהאם, שאצלו הוכשרה, לפיו הבמה היא שדה פתוח ללא הירארכיה. גישה זו הותירה בידי הצופה את הבחירה לאן להסתכל ואכן, ברגעים לא מבוטלים ביצירתה של היי מתגלות תמונות מרתקות - אינטראקציה בין שני גופים, רקדן שחוקר את תנועתו, דימוי שעולה מתוך מנת הגוף - דווקא בפינה נסתרת של הבמה, ולא מתוך דבוקת הרקדנים שנעה במרכז (ומעניין להרהר בכך גם אל מול *Beach Birds for Camera* שיצר קאנינגהאם ב-1993 בהשראת תנועת השחפים על החוף). באופן דומה, וברוח משנתו של קאנינגהאם כי כל תנועה הינה חומר אפשרי לריקוד, הרקדנים ביצירתה של היי מציגים מודל של גוף ריקודי שניצב על התפר שבין המחולי ליומיומי: הם נעים לסירוגין בין פעולות אורגניות כמו דילוגים, רגעים של נייחות טבעית, אלמנטים מובהקים של שפת הבלט המבוצעים בדיוק מוקפד, ואפילו מחוות מסוגננות.

הקומפוזיציה ב-*Figure a Sea* משקפת באיכויותיה מקור השפעה נוסף והוא המחול הפוסט-מודרני הרדיקלי של שנות השישים והשבעים, שזוהה בעיקר עם חברי קבוצת ג'דסון - שעימם פעלה דבורה היי - אשר ביקשו לשלול מהמחול מרכיבים כמו רגש ומשמעות, בכדי התמקד במחקר צורני של תנועה וקומפוזיציה. עבודתה של היי היא בבסיסה אנליטית: היא עוסקת במבנים ובצורות, ובוחנת את תהליכי השינוי שמתחוללים בהם דרך שימוש במנגנונים דוגמת צמצום והרחבה, או הנגדה של איכויות - האטה והאצה, דחיסה ופיזור. אך היי יצקה לגישה הפורמליסטית גם תוכן רגשי שניזון, ככל הנראה, מהתפיסה התנועתית שפיתחה והגדירה "cellular consciousness": בליווי המוסיקה המדיטטיבית של לורי אנדרסון, מגשימים הרקדנים נוכחות ייחודית שמשקפת קשב פנימי וחיצוני, רגישות למרחב ולגוף וחיבור כמעט הוליסטי לסביבתם. אלו מניבים רגעים של

אנושיות מזוקקת בתוך התבניות הצורניות : מגע עדין, חיבוק מנחם, ראש שמתמסר לכתף, ובעיקר מבט - שרואה, במובן העמוק, את האחר לצידו.

בעוד שעבודתה של היי נדמית כמנותקת ממרחב ומזמן קונקרטיים, *Protagonist* של הכוריאוגרף השבדי יפטה ואן דינטר מ-2016 שואבת את השראתה מהתרבות האורבנית העכשווית, ובמיוחד מסצנת המועדונים של ברלין. בהתאמה, נדמה כי ואן דינטר עיצב את עבודתו כגילום גופני של זרם תודעה אשר מקבל ביטוי בכמה 'מונולוגים' קצרים ששזורים בפסקול, וחושפים מבט רפלקסיבי על הווייה רגשית פרטית, שהיא גם אוניברסלית מאד. המונולוג הראשון מציף תחושות של התחבטות פנימית - "הקול הוא שלך אבל הוא גם מדבר אליך, ואתה לא יודע מי מהשניים הוא אתה" - ואחריו מתפתח מהלך כוריאוגרפי שחושף רזולוציות עמוקות של האינרציה הגופנית והרגשית שמתקיימת בתוך המועדון כמרחב של מפגש בלתי אמצעי: את הבמה שמוארת בניאון אדום ממלאים בהדרגה רקדני קולברג, לבושים בבגדי יומיום חשופים בחלקם, ומתחילים לנוע.

חיות אנוש, שבת אורבני. Protagonist - יפטה ואן דינטר. צילום: Urban Jören

מתוך ההתרחשות המתמשכת, שנטענת גם על-ידי המוסיקה האינטנסיבית של הזמר השבדי Elias, נוצרים שני תדרים מקבילים של הווייה: האחד הוא קולקטיבי ומתבטא באינרציה גופנית שמחוללת את מצב ה-'יחד' של ההמון, והשני הוא אינדיבידואלי ומתגלה בשברירי אינטראקציה בין אישית שנוצרים ומתמוססים לסירוגין. המתח בין המצבים מחולל זליגה דינמית בין תמונות בימתיות שבהן ואן דינטר מצליח ללכוד את הרגע המדויק שבו אסופת יחידים מסתנכרנת מכוח האינרציה לכדי קצב פנימי אחד: אגרופים ורקיעות שמסמנים יחד את הביט, טור של רקדנים שיוצרים תהודה גופנית לתנועת היחיד, רקדן שנישא באוויר על-ידי הקבוצה או אסופת רקדנים ששרועה למרגלותיה של רקדנית ונראית כשלוחה שלה. מנגד, צפים ועולים רגעים שבהם מתחדדת נוכחותו של היחיד

בתוך ההמון : התנהגויות אנושיות מוכרות, כמו סידור השיער או הנחת היד על המותן, נחשפות מתוך התנועה הקולקטיבית, ועימן גם ליטוף, מגע או מבט שמתרחשים בין שני גופים שהתחברו לרגע בתוך מה שנראה לא פעם כהתפרקות רגשית קולקטיבית.

<https://www.youtube.com/watch?v=hmkWrTd8HRw>

מהלך זה הולך ומתעצם לכדי אקסטזה דתית כמעט, עת הרקדנים נעים ושרים את עצמם לדעת, אך מסתיים בהוויה מנוגדת לחלוטין : רקדני קולברג ניצבים מול הקהל ללא תנועה ובשקט מוחלט, ומתגלים - במובן מסוים, לראשונה מתחילת העבודה - כפרוטגוניסטים הפרטיקולריים שמרכיבים את הקלידוסקופ הגופני המופשט. בהמשך הם מתחילים להסיר מעצמם את סממני התרבות, גופם הולך ומתקער, והווייתם במרחב נדמית לזו של ספק להקת חיות, ספק שבט קדום, בזמן ובמקום שלפני הציוויליזציה : הם לומדים את המרחב, נתלים על הקונסטרוקציות סביבם ומתחברים מחדש לגופם. שם, ובמיוחד ברגע שבו מראות אלו מלווים שוב במוסיקה אלקטרונית, מצליח ואן דינטר לחשוף את הקו הבלתי הנראה שמחבר בין הקהילה השבטית למועדון הברילנאי, ואת הגוף שניצב במרכזו - נוכח באופן טוטאלי, חווה בעוצמות קיצוניות ומתמסר לתנועה נטולת עכבות.

#פרסום #כתבותנקראות #מופעמחול #פסטיבלישראל #קולברג #figureasea #דבורההיי
#protagonist #יפטהואןדינטר

<https://www.the-contemporary-eye.com/post/2019/04/28/%D7%98%D7%95%D7%A4%D7%95%D7%92%D7%A8%D7%A4%D7%99%D7%95%D7%AA-%D7%A9%D7%9C-%D7%AA%D7%95%D7%93%D7%A2%D7%94-%D7%95%D7%92%D7%95%D7%A3>